

МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ: СТАНДАРТИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Огонь Цезар Григорович

*доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
імені Віктора Федосова,
заслужений юрист України,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Актуальність змін та вдосконалення національного законодавства стає нагальною потребою у зв'язку з проведенням реформ у різних сферах. Досить важливим напрямком на цьому шляху є реформування та зміна засад у сфері податкового законодавства, зокрема щодо структури, посилення повноважень та відповідальності податкових органів в процесі наповнення доходів Державного бюджету України.

В Україні продовжується робота над підготовкою законодавчих актів на виконання вимог та положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС). Початком реформування податкового законодавства стало прийняття Верховною Радою України ряду законів України, а також напрацювання проектів законів з врахування вимог та міжнародних стандартів, шляхом внесення змін до Податкового кодексу та інших нормативно-правових актів України [1].

З цих позицій, на нашу думку, підготовлений проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оцінки ефективності та результативності діяльності податкових органів» є позитивним кроком на шляху підвищення відповідальності в процесі виконання повноважень та забезпечення результативного виконання засад податкової політики [1; 3].

Необхідність імплементації міжнародних стандартів визначено міжнародними зобов'язаннями, які Україна взяла на себе як член Глобального форуму з прозорості та обміну інформацією для податкових цілей. Одним із важливих стандартів є Стандарт щодо автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки для податкових цілей - Common Reporting Standard (далі- CRS), який передбачає ДПС здійснювати збір інформації від фінансових установ про фінансові рахунки, власників та/або контролюючих осіб власників таких рахунків, які є податковими резидентами інших юрисдикцій-партнерів по обміну. Одночасно ДПС має щорічно на автоматичній основі обмінюватись вказаною інформацією з юрисдикціями-партнерами по обміну в рамках Багатосторонньої угоди CRS.

Для забезпечення виконання взятих міжнародних зобов'язань у серпні 2022 року ДПС приєдналася до Багатосторонньої угоди CRS, яка передбачає забезпечення відповідності національного законодавства та практики вимогам Загального стандарту звітності CRS. В розвиток і забезпечення виконання міжнародних зобов'язань Верховна Рада України 20 березня 2023 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки» [2].

Таким чином, відповідно до прийнятого закону підзвітні фінансові установи України мають постійно застосовувати заходи перевірки до фінансових рахунків на предмет того, чи вони є підзвітними. За наявності цього факту фінансова установа зобов'язана включити їх до звіту про підзвітні рахунки та надати ДПС. За оцінкою експертів, станом на початок 2026 року учасниками міжнародного багатостороннього автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки було понад 120 юрисдикцій.

В Україні для послідовного впровадження міжнародних стандартів з прозорості та обміну інформацією та гармонізації національного податкового законодавства з правом ЄС також планується встановити, що оператори цифрових платформ зобов'язані збирати інформацію про користувачів відповідних цифрових ресурсів та щорічно подавати до ДПС звіт про доходи, які вони отримують від здійснення визначених видів діяльності [4].

З цією метою у продовження виконання міжнародних зобов'язань та забезпечення прозорості в оподаткуванні має стати розгляд Верховною Радою України проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо впровадження міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи» [4]. Законопроект подається разом із проектом Закону України про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо впровадження міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи» та системно пов'язаним із ним.

Законопроектом пропонується забезпечення запровадження в Україні міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи, та з метою гармонізації національного податкового законодавства з правом Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), що сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань України як країни-кандидата на членство в ЄС та ОЕСР. Передбачається, що автоматичний обмін інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи, здійснюватиметься відповідно до Багатосторонньої угоди компетентних

органів про автоматичний обмін інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи (далі – Багатостороння угода).

Положення законопроекту спрямовані на імплементацію положень Модельних правил ОЕСР щодо звітності операторів цифрових платформ (далі – Модельні правила ОЕСР) та положень Директиви Ради ЄС 2021/514 від 22 березня 2021 року про адміністративну співпрацю у сфері оподаткування. Імплементацією Модельних правил ОЕСР передбачено внесення змін до національного законодавства. Законопроектом передбачено внесення змін до Податкового кодексу України який доповнено новою статтею «Міжнародний автоматичний обмін інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи», якою визначено основні вимоги до встановлення підзвітними операторами платформ підзвітних продавців та подання звітів про доходи, отримані підзвітними продавцями через платформи, для цілей відповідної Багатосторонньої угоди [4].

Таким чином, у разі прийняття законопроекту, ДПС на щорічній основі отримуватиме від компетентних органів іноземних юрисдикцій інформацію про доходи резидентів України, які отримують дохід від здійснення звітної діяльності через операторів цифрових платформ та матиме в своєму розпорядженні значний обсяг податкової інформації, яку буде використано для контролю за своєчасністю та повнотою декларування активів та доходів, що підлягають оподаткуванню, виявлення незадекларованих активів та доходів, а також для боротьби з ухиленням від сплати податків. Одночасно ДПС надсилатиме юрисдикціям-партнерам з обміну аналогічну інформацію про їх резидентів.

З метою стимулювання виведення з тіні значної частки доходів фізичних осіб законопроектом запропоновано надати право фізичним особам – підзвітним продавцям цифрових платформ користуватися пільговим режимом оподаткування доходів, отриманих через цифрові платформи. Оподаткування доходів таких фізичних осіб передбачено встановлення ставки оподаткування таких доходів у розмірі 5 % та покладання обов'язків податкового агента на підзвітних операторів платформ. Так, передбачено, що право на оподаткування доходів від здійснення звітної діяльності за ставкою 5 % має платник податку-резидент, який досягнув 18 років та відповідає певним вимогам . В проекті закону також запропоновано, що продаж товарів на суму до 2 тисяч євро на рік не вважатиметься системною діяльністю і не підлягатиме оподаткуванню [4].

У зв'язку з цим законопроектом запропоновано внести відповідні зміни до Закону України «Про банки і банківську діяльність», зокрема передбачити надання банками на запит ДПС інформації щодо операцій за поточними рахунками підзвітних продавців, а саме відомостей на

визначену дату або за визначений період часу про операції зарахування коштів на поточні рахунки. Запропоновані зміни стосуються виключно тих фізичних осіб, які будуть користуватися пільговим режимом оподаткування доходу від здійснення звітної діяльності, та спрямовані на протидію зловживанням фізичними особами пільговим режимом оподаткування.

Одночасно, ДПС планується заборонити надавати інформацію щодо підзвітних продавців, зокрема отриману від компетентних органів іноземних держав, іншим особам, у тому числі правоохоронним чи іншим державним органам, органам місцевого самоврядування, юридичним та фізичним особам, окрім випадків надання такої інформації відповідно до вимог чинного міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей.

Прийняті закони та напрацьовані проекти законів України, на нашу думку, направлені на вдосконалення національного законодавства, а їх реалізація вимагатиме прискорення напрацювання ефективних, прозорих, дієвих механізмів та правил шляхом запровадження міжнародних стандартів та імплементації важливих норм права ЄС в Україні

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
3. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оцінки ефективності та результативності діяльності податкових органів». URL: <https://rada.gov.ua/>
4. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо впровадження міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи». URL: <https://rada.gov.ua/>